

Liidu õigus ei kohusta andma asendusemaduse abil lapse saanud emale rasedus- ja sünnituspuhkust või sellega võrdväärset puhkust

Kuna rasedaid töötajaid käsitlev direktiiv näeb kaitsemeetmete osas ette üksnes miinimumnõuded, on liikmesriikidel õigus kohaldada asendusemaduse abil lapse saanud emade suhtes soodsamaid õigushorme

Ühendkuningriigi ühes haiglas töötav D. ja Iirimaa õpetajana töötav Z. kasutasid mõlemad lapse saamiseks asendusemadust.

D. sõlmis Ühendkuningriigi õiguse kohaselt asendusemaduslepingu. Lapse spermadoonoriks oli tema elukaaslane, aga munarakk pärines teiselt naiselt. Mõni kuu pärast lapse sündi andis Ühendkuningriigi kohus asendusema nõusolekul D-le ja tema elukaaslasele alalise ja täies mahus vanema hooldusõiguse lapse üle vastavalt asendusemadust käsitlevale Ühendkuningriigi õigusele.

Z. põeb haruldast haigust, mille tõttu ei ole tal emakat – kuigi tal on olemas munasarjad ja ta on muidu viljastumisvõimeline – ja ta ei saa rasedust kanda. Tema ja ta abikaasa said lapse tänu vastavale kokkuleppele, mis sõlmiti Californias elava asendusemaga. Geneetilisest vaatepunktist on laps paari bioloogiline laps ja asendusema ei ole lapse Ameerika sünnitunnistusele märgitud. California õiguse kohaselt käsitatakse Z-i ja tema abikaasat selle lapse vanematena.

Mõlemad naised taotlesid rasedus- ja sünnituspuhkust või sellega võrdväärset puhkust. Taotlused jäeti rahuldamata põhjendusega, et D. ja Z. ei ole kunagi rasedad olnud ning vanemad ei ole neid lapsi lapsendanud.

Siseriiklikud kohtud, kelle poole asendusemaduse abil lapse saanud emad pöördusid, tahavad teada, kas selline keeldumine on vastuolus rasedaid töötajaid käsitleva direktiiviga¹ või kas on tegemist soolise või puude alusel diskrimineerimisega (mis on keelatud vastavalt direktiiviga 2006/54/EÜ² ja direktiiviga 2000/78/EÜ³).

Täna kuulutatavates otsustes vastab Euroopa Kohus, et **liidu õigus ei näe asendusemaduse abil lapse saanud emadele ette õigust rasedus- ja sünnituspuhkusele või sellega võrdväärsele puhkusele.**

Mis puutub rasedaid töötajaid käsitlevasse direktiivi 92/85/EMÜ, siis Euroopa Kohus meenutab, et selle direktiivi eesmärk on rasedate, hiljuti sünnitanud ja rinnaga toitvate töötajate tööohutuse ja töotervishoiu parandamine, kuna neid isikuid võib käsitada omaette riskigruppina. Direktiivi selle sätte eesmärk, mis käsitleb rasedus- ja sünnituspuhkust, on kaitsta ema tervist naise rasedusele järgnevas eriomases haavatavas olukorras. Euroopa Kohus lisas, et kuigi rasedus- ja sünnituspuhkuse eesmärk on kaitsta ka naise ja tema lapse vahelist erilist suhet,

¹ Nõukogu 19. oktoobri 1992. aasta direktiiv 92/85/EMÜ rasedate, hiljuti sünnitanud ja rinnaga toitvate töötajate tööohutuse ja töotervishoiu parandamise meetmete kehtestamise kohta (kümnes üksikdirektiiv direktiivi 89/391/EMÜ artikli 16 lõike 1 tähenduses) (EÜT L 348, lk 1; ELT eriväljaanne 05/02, lk 110).

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2006. aasta direktiiv 2006/54/EÜ meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes (ELT L 204, lk 23).

³ Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT L 303, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 79).

puudutab see eesmärk siiski üksnes „rasedusele ja sünnitusele” järgnevat perioodi. Sellest tuleneb, et **direktiivi alusel rasedus- ja sünnituspuhkuse andmine eeldab, et seda puhkust saav naistöötaja oli rase ja sünnitas lapse. Järelikult ei laiene direktiivi kohaldamisala asendusemaduse abil lapse saanud emale**, sh ka juhul, kui tal on võimalik ise oma last sünnijärgselt rinnaga toita või kui ta tegelikult toidab last sünnijärgselt rinnaga. Järelikult ei ole liikmesriigid kohustatud andma selle direktiivi alusel niisugusele naistöötajale õigust rasedus- ja sünnituspuhkusele.

Euroopa Kohus lisas siiski, et kuna nimetatud direktiivi eesmärk on kehtestada teatavad miinimumnõuded rasedate töötajate kaitseks, on liikmesriikidel võimalus kohaldada asendusemaduse abil lapse saanud ema suhtes soodsamaid õigusnorme.

Seoses direktiiviga 2006/54/EÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise kohta leidis Euroopa Kohus, et **asendusemaduse abil lapse saanud emale rasedus- ja sünnituspuhkuse andmisest keelduv otsus ei kujuta endast soolist diskrimineerimist**, kuna ka asendusemaduse abil lapse saanud isal pole õigust sellisele puhkusele ning keeldumine ei sea konkreetselt naistöötajaid meestöötajatega võrreldes ebasoodsamasse olukorda.

Liitigi ei jää see, kui **asendusemaduse abil lapse saanud emale keeldutakse andmast võrdväärset tasustatud puhkust, võrdset kohtlemist käsitleva direktiivi kohaldamisalasse**. See direktiiv jätab liikmesriikidele vabaduse anda või mitte anda lapsendaja puhkust. Direktiiv näeb üksnes ette, et kui selline puhkus antakse, tuleb puudutatud naistöötajaid kaitsta töölt vabastamise vastu ning neil on õigus naasta samale või sellega võrdväärsele töökohale.

Seoses direktiiviga 2000/78/EÜ, mis keelab töö saamise ja kutsealale pääsemise valdkonnas igasuguse diskrimineerimise puude alusel, leidis Euroopa Kohus, et ei saa eitada, et võimetus sünnitada võib naisele põhjustada suuri kannatusi. Samas **eeldab mõiste „puue”** selle direktiivi mõttes, **et piirang**, mille all isik kannatab, **võib** koostoimes erinevate takistustega **tõkestada tema täielikku ja tõhusat osalemist tööelus** teiste töötajatega võrdsetel alustel.

Pealegi ei kujuta võimetus tavapärasel viisil last saada **asendusemaduse abil lapse saanud ema jaoks iseenesest põhimõtteliselt takistust tööle pääseda**, töös osaleda ja karjääri teha.

Neil asjaoludel asus Euroopa Kohus seisukohale, et võimetus last sünnitada ei kujuta endast „puuet” direktiivi 2000/78 tähenduses ja et seetõttu ei ole see direktiiv kohaldatav niisugusele olukorrale, nagu on vaatluse all põhikohtuasjas.

MÄRKUS: Eelotsusetaotlus võimaldab liikmesriikide kohtutel taotleda kohtuvaidluste lahendamisel Euroopa Kohtult liidu õiguse tõlgendamist või liidu õigusakti kehtivuse üle otsustamist. Euroopa Kohus ei lahenda siseriiklikku kohtuvaidlust. Kohtuasja lahendamine kooskõlas Euroopa Kohtu otsusega on siseriikliku kohtu ülesanne. Euroopa Kohtu otsus on ühtlasi siduv ka teistele siseriiklikele kohtutele, kes lahendavad sarnast probleemi.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Euroopa Kohtule siduv.

Otsuste terviktekstid ([C-167/12](#) & [C-363/12](#)) on CURIA veebileheküljel alates selle kuulutamise päevast.

Täiendavat teavet annab Gitte Stadler, ☎ (+352) 4303 3127

Pildid kohtuotsuse kuulutamisest on kättesaadavad veebileheküljel „[Europe by Satellite](#)” 📠 (+32) 2 2964106